

Szerkesztői jegyzet

Ránk maradt egy több mint százéves felújításra szoruló ház. Vályogból készültek a főfalai, majd a '30-as évek közepén téglából első és hátsó verandát építettek hozzá, hogy nyári lak-ként használhassák. Aztán a világháború után megosztott tulajdonú lakóházzá vált. A '60-as, '70-es években csak az elkerülhetetlen karbantartási munkákat végezték el rajta. A falak szigetelés nélkül természetesen vizesek, hull a külső vakolat egy része, és a tető is több helyen javításra szorul. A felújítás elkerülhetetlen, miként a korábbi tulajdonosok által összegyűjtött bútorok, könyvek, képek, disztárgyak, használati eszközök szanálása is.

Bizonyára már sokan átértékelték azt a dilemmát, hogy mit is kezdjünk a múltból ránk hagyományozott – jobb szó híján – rekvizitumokkal. Sokan a selejtezést úgy oldják meg, hogy átnézés nélkül mindent kidobnak. De én nem így működöm. Gyűjtögető típus vagyok, és mérlegelés nélkül sajnos semmit nem tudok kidobni. Hogy is tudnék lomtanítani igényes emberi munkával alkotott intarziás szekrényt vagy kisasztalt, kézzel faragott konyhai tálalót és 12 személyes, 70 darabos hollóházi étkészletet? Aztán ott vannak a könyvek: *A világirodalom klasszikusai* sorozat, a teljes *Panoráma* útikönyvsorozat, a szebbnél szebb képzőművészeti albumok, már-már pótolhatatlan, színvonalas szakkönyvek. A szépen és igényesen bekeretezett képek, reprodukciók és a megszámlálhatatlan disz- és emléktárgy, egy herendi Lenin-szobor, népművészeti alkotások tömege, külföldről hozott csecsebecsék, világkörüli ereklyék. Eredeti orosz szamovár, kirgiz sakk-készlet, iraki elnöktől kapott emlékérem, kubai szivarkészlet, japán ezüstgolyó, illetve számolatlan mennyiségű képeslap a világ országaiból. Hiába próbálkoztunk értékesíteni a *Jófogás* keretein belül, nem nagyon kellett senkinek. Az a tapasztalat, hogy a vásárlókat leginkább a ma is használható praktikus eszközök; tésztavágógép, káposztasavanyító hordó, illetve egy-egy különleges porcelán érdekli.

A mások által egy életen át összegyűjtött használati és disztárgyak megtartása, eladása vagy kidobása óhatatlanul előtérbe hozza azt a gondolatot, hogy mit kezdenek majd az én örököseim a nagyszüleimtől, szüleimtől örökölt, illetve az általam fölhalmozott tárgyakkal, használati eszközökkel, képekkel, fotókkal, ereklyékkel. Kinek kell majd a világháború Székesfehérvár környéki csatájában elesett – általam soha nem látott – nagybátyám, Pista bácsi diófa szekrénye? Vagy az 1916-os erdélyi román betöréskor, az egyetemi zászlóaljban hősi halált halt Laci bácsi aranyozott keretű, hatalmas méretű portréja, amely ma is ott lóg a lépcsőházunk falán? Mi lesz a fiatalon elhunyt édesanyám bekeretezett elsőbálos fényképével, édesapám orosz hadifogsága idején – az ottani kőbánya kövéből – általa faragott kisméretű kereszttel? Hova kerül majd nagynéném különböző városok képeivel matricázott utazóböndje, amelynek tartalma több mint harminc éve átnézésre vár? Kinek kell majd az 1866-ból származó református Biblia, a nagyapám olasz frontról írott postai levelezőlapja, a rám maradt díszes kardbojt, a nagymama által hímzett „Igazságot Magyarországnak” falvédő? Mi

történik majd a több doboznyi fényképpel, amelyek olyan személyek sorát ábrázolják, akikről már én sem tudom, hogy kicsodák? Ki őrzi tovább annak az ismeretlen hölgynek még ma is illatos képeslapját, aki szerelemre vágyakozón, keservesen érdeklődik az időközben hősi halált halt nagybácsi elmaradt visszajelzése felől?

A tárgyak, a hozzájuk kapcsolódó emlékek felidézése, e tárgyiasult múltinterpretáció egyszerre idézi fel bennem a századforduló boldog békeidőknek tekintett nosztalgikus világát és a 20. századi magyar nemzet és társadalom elszenvedett sérelmeit. Azokat a sérelmeket, amelyek életre hívták az egyének leszakadástól való félelmét, az államhoz és a másik emberhez való bizalmatlanságukat, a viharos körülmények közötti egyéni túlélés stratégiáját, a mindenáron való megmaradás parancsát. Az elszenvedett sérelmekre való emlékezésnek, illetve éppen azok elfeledésének kényszerét.

Aztán ott vannak/lesznek majd az én hagyatékaim. A megőrzött tárgyak: a kamaszkori versgyűjtemény, az egyetemi dolgozatok, a Theátrum Chemotox és a Jibraki forgató- és szövegkönyvei, előadásképek, újságcikkek, videóanyagok. Családi fotók és több doboznyi különféle eredetű és jellegű dokumentum. Köztük egy rendőrségi engedély 1978-ból a *Rovarok* című előadásra, a főiskolai *Induló* és *Kérdőjel* című újság, a *Mozgó Világ* hőskorszakának gyűjteménye, a *Hitel* első lapszáma, a történelemérettségi fejlesztésének háttéranyagai, iskolaalapítási és egyesületi dokumentumok, oklevelek és egyéb személyes anyagok. És a könyvek és könyvek, az ezernyi ajándék- és emléktárgy számolatlanul.

Eljönnek és felidéződnek aztán a múltam kézzel nem fogható emlékei. A tragikusan és boldogan átélt, többször felidézett és újrakonstruált történetek. A visszatérő és elfelejtett érzelmek, fájdalmak és örömek, szerelmek és csalódások, találkozások és elválások, utazások és megérkezések, elismerések és baklövések, vétkek és jócselekedetek, a születések és a gyászok. Mivége a gyűjtögetés, a ragaszkodás a tárgyakhoz, a mozaikos múlthoz, halványuló emlékekhez?

Talán, hogy előhívják a szakadatlan megfelelési kényszer, sikerek és bukások közepette – egy váratlanul megrendítő, fölkavaró és fölemelő születésnap köszöntés nyomán – saját élet-történetem, a múltammal való szembenézés kavargó elegyét, a felsejlő elmúlás misztikumát? Megindító az érzés, és visszavonhatatlan az eszmélés.

Kaposi József